

Demokritos (u 460-370 e.m.a)

Tema mõtteavaldusi:

- Arukas ei kurvasta selle üle, mida tal ei ole, vaid on rõõmus selle üle, mis tal on
- Loom, midagi vajades teab, palju ta vajab, inimene aga mitte
- See, kes kavatseb valitseda teiste üle, peab eelkõige valitsema iseenda üle

ΔΕΜΟΚΡΙΤΟΣ

On vaid aatomid (kr ατομος 'jagamatu') ja tühjus

- Aatomid on igavesed
- Iga asi (ka hing) on aatomite kogum

Ka tühjus on olemas

Tühjus võimaldab

- aatomite liikumise ning
- asjade suurenemise ja vähenemise

Aatomid erinevad ainult kuju poolest

Aatomid erinevad üksteisest kuju poolest: aatomeid on siledaid ja krobelisi, nurgelisi, konksukujulisi jne

Aatomite kooslused

Aatomite kooslused (asjad) erinevad üksteisest

- aatomite asendi, näiteks   ja
- paigutuse korra poolest, näiteks   ja

Värvi, lõhna, maitset ja soojust tegelikult pole

“Arvamuspäraselt on värv, arvamuspäraselt magus, arvamuspäraselt kibe, tegelikult on aga aatomid ja tühjus”

Kõik toimuv on paratamatu

“Inimesed lõid juhusest iidoli iseendi nõutuse katteks”

---

l idol (kr ειδωλων) on pettekujutus

Filosoofia ülesanne

“Tühjad on filosoofi sõnad, kui nendega ei vabastata ühestki kannatusest. Nagu arstiteadusest pole kasu, kui ta inimese keha haigustest ei vabasta, nii pole ka filosoofiast kasu, kui ta inimese hinge ei ravi”

Järeldused Epikurose füüsikast

- Hirm surma ees on alusetu
- Hirm jumalate ees on alusetu

Epikuros (341-270 e.m.a)

- Epikuros oli nagu Demokritoski atomist
- Ta rajas Ateenas oma kooli, mis sai nimeks Epikurose aed

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ

Filosoofia kolm osa

- Eetika - õpetus sellest, mis on õnn ning kuidas saada õnnelikuks
- Füüsika - õpetus loodusest
- Kanoonika (kr κανων 'reegel, juhtnõör') ehk tunnetusteooria - õpetus tunnetusest

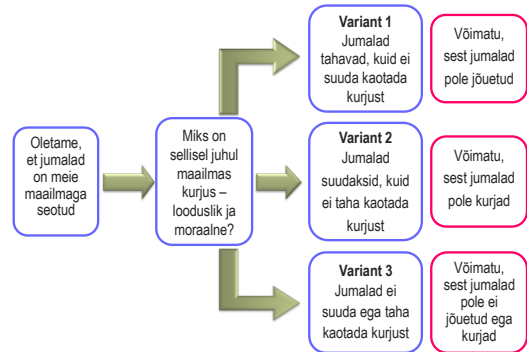
Hirm surma ees on alusetu

“Kui oleme meie, siis pole veel surma; kui on aga surm, siis pole enam meid”

Hirm jumalate ees on alusetu

- Oletame vastuväiteliselt, et jumalad on maailmaga seotud
- Sellisel juhul annaks kurjuse olemasolu alust öelda ühte kolmest:
  1. Jumalad tahavad, kuid ei suuda kaotada kurjust
  2. Jumalad suudavad, kuid ei taha kaotada kurjust
  3. Jumalad ei taha ega suuda kaotada kurjust.
- Ükski neist kolmest väitest ei saa olla tõene

Jumalad pole sellised nagu pööbel arvab

“Jumalavallatu ei ole see, kes pööbli jumalad kõrvale heidab, vaid see, kes jagab pööbli arvamusi jumalatest”

Pööbel (sks *Pöbel*) on lihtrahvas vaimult vaese tähenduses

Epikuros – John Stuart Mill

- Hilisem inglise filosoof, utilitarismi (ld *utilitās* ‘kasu’) pooldaja John Stuart Mill peab oma mõtteviisi eelkäijaks just nimelt Epikuros’t

John Stuart Mill
1806-1873

Epikurose eetika

- Õnn seisneb naudingutes
- Nauding =
keha kannatuste puudumine +
hingerahu (kr *αταραξία*)

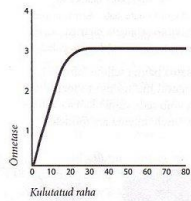
Õnn seisneb naudingutes – kas pole labane?

John Stuart Mill:

“Õnna mõistetakse naudingut ja valude puudumist; ebaõnna aga naudingu puudumist ja valu. /.../ Selline arusaam tekitab paljudes inimestes sügavat vastikust. Väita, et elul ei ole kõrgemat eesmärki kui naudingud..., on nende arvates täielik labasus; selline õpetus vääraks ainult sigu, kellega antiikajal Epikurose järgijaid ka võrreldi. Kaasaegsetegi utilitarismi pooldajate suhtes kasutavad nende vastased Saksa-, Prantsus- ja Inglismaal sama viisakaid võrdlusi. Epikuurlased vastasid sellistele rünnakutele, et mitte nemad ei labasta inimloomust vaid nende vastased, kes eeldavad, et inimesel ei saa olla muid naudinguid peale nende, mis on ka sigadel.”

Õnn ja raha

ONNE JA RAHA SUHE INIMISE JAOKS, KELLEL ON OLEMAS SOBRAD, VABADUS IMS.

Botton, A. Filosoofia lohtus. Tallinn, 2003, lk 55.

Et olla õnnelik, tuleb olla arukas

“Iga nauding on meie loomupäraselt hüve, kuid mitte iga naudingut ei tule valida, samuti nagu iga kannatus on pahe, kuid mitte igast kannatusest ei tule hoiduda”

“Mõne naudingu poole püüdlemine toob meile rohkem tüli kui naudinguid”

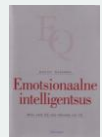
Tark valik

Emotsionaalne intelligentsus?

“Kujutage ette, et olete nelja-aastane ja keegi teeb teile järgmise ettepaneku: kui te ootate ära, kuni ta käib asju ajamas, annab ta teile pärast kaks kommi. Kui te ei taha nii kaua oodata, siis saate ainult ühe, aga kohe praegu. Igale nelja-aastasele hingekesele on see kindlasti tõsine väljakutse, lihtsustatud mudel igavesest võitlusest impulsi ja enesevalitsuse, id'i ja ego, iha ja enesekontrolli, rahulduse ja viivituse vahel. Millise valiku laps teeb, on väga kõnekas; see ei ava mitte ainult tema iseloomu, vaid näitab ka trajektoori, mida mööda ta edasine elu hakkab kulgema.”

Goleman, D. Emotsionaalne intelligentsus. Tartu, 2000, lk 104-105.

Rumal valik

Mõtlemine - tegutsemine

Eile läksin ma välisministeeriumi ballile. Olen samal arvamusel lord Palmerstoniga, kes on ütelnud, et meelelahutusteta oleks elu päris talutav. /.../ Ma teadsin ette, et seal hakkab igav ja et on mõttetu sinna minna; teadsin ja läksin ikkagi, sest inimloomusele on omane mõtelda arukalt ja toimida arutult.

France, A. Inglite mäss. Nooruslugusid. Tallinn, 1976, lk 215

Hinge kannatused on halvemad keha omadest

- Keha kannatab ainult oleviku pärast
- Hing kannatab mineviku, oleviku ja tuleviku pärast

Kirjandus

- Botton, A. Filosoofia lohutus. Tallinn, 2003, lk 41-65
- Filosoofia ajalugu. I. Antiik- ja feodaalühiskonna filosoofia. Tartu, 1947
- Meos, I. Antiikfilosoofia. Peatükke filosoofia ajaloost. Tallinn, 2000
- Salumaa, E. Filosoofia ajalugu I. Antiikfilosoofia. Tallinn, 1992
- Witz, B. Demokritos. Tallinn, 1982